

# EL SOMRIURE DEL VIKING

JORDI  
TINENA

Quan els homes del Nord  
van arribar  
al Delta de l'Ebre



Capital Books

# EL SOMRIURE DEL VIKING

© 2017 Jordi Tiñena

© 9 Grup Editorial SL, per l'edició  
Capital Books  
c. Muntaner, 200, àtic 8a • 08036 Barcelona  
T. 93 363 08 23  
info@capitalbooks.cat  
www.capitalbooks.cat

Disseny: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: setembre del 2017  
ISBN: 978-84-946777-1-7  
DL B 20467-2017  
Imprès a Romanyà Valls, SA

Tots els drets reservats.

# EL SOMRIURE DEL VIKING

JORDI TIÑENA



Capital Books

«Al-Qabtíl, a al-Àndalus, és el lloc on el riu de Tortosa desemboca en el mar. Se'l coneix també com “el campament” (al-Askar) perquè és el lloc on acamparen els normands (*madjus*). Al seu voltant excavaren un fossat, les restes del qual es conserven encara avui.»

AL-HIMYARĪ, *Kitāb al-raʿwd*.<sup>1</sup>

---

1. AL-HIMYARĪ, *Kitāb al-raʿwd al-mftar fhabar al-aqtār*. Hi ha edició i traducció francesa de la part andalusina d'E. LÉVI-PROVENÇAL, *La péninsule Ibérique au Moyen Age d'après de Kitāb ar-Raʿwdal-Mictarff habar al-aqtār d'Ibn ʿAbd al-Muʿmin al-Himyari*, el Caire, 1937, i Leiden, 1938, i l'edició completa d'IHSĀN CABBĀS, *Kitāb al-raʿwd*, Beirut, 1975 i 1984.





# Personatges

## Vikings (*madjus*)

- Aslak Kennet / Ibn al-Barq:** cap dels vikings (*jarl*).  
**Einar:** comandant de la guàrdia vikinga del valí.  
**Grimhils:** dona guerrera.  
**Herholf:** home de confiança d'Aslak.  
**Ketil:** cap de policia.  
**Rjupa:** dona guerrera.  
**Sigurd:** home de confiança d'Aslak. Arriba a general de l'exèrcit musulmà.  
**Solvi el Viatger:** aprenent de metge.  
**Subuh:** esclava basca d'Aslak.  
**Thorgerd:** dona guerrera, esposa d'Einar.  
**Ulf:** nen orfe.

## Musulmans

- Abdel Mussa:** cabdill berber.  
**Abul Qasim al-Safra:** metge (hakim).  
**Alfalkay:** berber de Morella.  
**Al-Masudrí:** caçador de sangoneres.  
**Arib Hawqal:** mestre d'Ibn Mehzín.  
**Dihya:** filla d'Alfakay. Segona esposa d'Ibn Mehzín.  
**Fatma:** filla d'Ibn Mehzín.  
**Hafsa:** filla del metge Abul Qasim al-Safra. Dona d'Aslak.  
**Hamsa al-Hafez:** esclau del general Ibn al-Fakí.  
**Ibn al-Fakí:** general. Oncle d'Ibn Mehzín.  
**Ibn al-Hafsun:** general.  
**Ibn Mehzín at-Turtuxí:** narrador.  
**(Jacob Belsaní:** jueu nigromant.)  
**Mah'ood:** esclau persa del cadí.  
**Nassira:** primera esposa d'Ibn Mehzín.  
**Said ibn Iahia:** metge lleidatà refugiat a Tortosa.  
**Ubayd ibn al-Mussa:** valí.  
**Wahb Allah Makki:** cadí.

## NOTA

*El somriure del viking* és una obra de ficció. Això no obstant, parteix de la informació d'Alhimyarī, autor del segle VIII de l'hègira, el nostre segle XIV, que dona notícia de l'existència d'un assentament viking al Delta. Aquest és el punt d'arrencada de la novel·la.

Per tal de facilitar la lectura, la novel·la adopta el calendari cristià. El narrador la dicta l'any 1012 (402 de l'hègira) i refereix fets que passen el darrer terç del segle X, entre el 948 (336) i el 989 (378).

Per la mateixa raó, els topònims adopten el nom actual, amb alguna excepció. En el mapa adjunt podeu trobar les equivalències entre aquests i els noms andalusins que tenien en aquell temps.

La veu del muetzi cridant a la primera oració s'ha perdut riu enllà. Jo ja fa molt que estic despert. M'agrada veure com la llum corre per les parets i el sostre de l'habitació. Els anys m'han anat enterbolint la vista i aviat només serà això el que podré veure. Abans els meus ulls podien contemplar la ciutat, des de l'esplèndida mesquita fins a la Suda. Ara, assegut d'esquena a la finestra només puc veure avançar la llum lenta i inexorable, del tot aliena a la nostra voluntat. Així és la vida, una llum que entra per la finestra, avança segons l'estació de l'any i dels obstacles que troba, i fuig cap a la penombra i la nit. Tot el que podem fer és canviar de posició o posar-hi més obstacles; podem impedir que entri (no pas que hi sigui), però no podem impedir que marxi. Tan petita és la nostra contribució als Fets.

La llum arriba ara al cap de drac de fusta de roure que llüia a la proa el lleuger *drakar* d'Aslak Kennet ('el renascut amb una marca', com vam saber després), que arribà per l'Ebre fa ja molts anys, testimoni com jo del seu pas per les nostres terres. I ara és el moment que començo a escriure la seva història perquè el seu record, que el temps va esborrant de la memòria dels homes, no s'esvaeixi. Avui, a la meua bella ciutat de Turtuxa, a la vora del riu i a mitja jornada de la mar Mediterrània, que separa al-Àndalus dels francs catalans.

El meu nom és Ibn Mehzín at-Turtuxí, geògraf a l'avantsala de la mort i cronista d'aquesta història. Vull que em cregueu i cregueu que el que us contaré, amb l'ajuda de Déu, és la veritat i tota la veritat, com jo l'he coneguda.

\* \* \*

A les portes de l'hivern de 948 jo acabava de fer anys i no volia ser geògraf. No. Llavors perseguia bestioles i examinava plantes, i el món se m'oferia com un univers ple de meravelles per conèixer. M'apassionava la botànica i encara més la zoologia, malgrat la indiferència i fins el menyspreu amb què aquesta disciplina era vista, potser a causa d'*El llibre dels animals* d'Al-Jà-hidh, més interessat a glorificar l'obra divina de la creació que a estudiar científicament els animals.

No us ha d'estranyar, doncs, que sovintegés l'exploració de l'entorn de la ciutat a la recerca d'una planta, d'una au o d'un mamífer per dur al meu quadern amb una descripció precisa després d'hores de pacient i atenta observació; tampoc que freqüentés el mercat del peix per la mateixa raó i inventariés amb precisió detalls morfològics de sabogues, esturions o barbs. Als catorze anys la vida sempre té fascinants horitzons immediats. I, per sort, el meu mestre em prodigava una liberalitat per abastar-los que els beduïns haurien censurat. Ells, que pensaven que amb el que sabien veterinaris i herbolaris ja n'hi havia prou i massa. Així que, a desgrat dels rigoristes, el meu mestre no només em permetia l'observació i l'estudi del món que m'envoltava, sinó que em convidava a fer-ho.

Aquell dia havia sortit de la ciutat de Turtuxa per la porta del pont amb el cavall al pas disposat a seguir el riu per la riba de la ciutat, ben ombrejada per àlbers i algun freixe. Feia un dia de sol i cel net, i duia tot el que creia necessitar. El meu objectiu eren els petits estanys que formava l'Ebre a mitja jor-

nada de camí, ja prop d'abocar-se a la mar. Amb l'arribada de l'hivern, les aus de pas cap a climes més càlids oferien als meus ulls curiosos l'oportunitat d'observar flamencs, esplugabous, martinets, fotges i tota mena d'ànecs. Una mica de fred no havia pas d'espantar-me. Menys encara en un dia com aquell, ben càlid.

Com em passava sempre, anava entotsolat en els meus pensaments deixant que el cavall seguís el sender sense parar atenció al meu voltant. Per això, si no hagués anat tan capficat, no m'hauria passat per alt ni la fressa ni l'agitació de l'altra riba i m'hauria adonat que el genet que hi cavalcava anava a galop tirat, a risc de fer mal. Ignorant, doncs, que el genet era un correu que venia de la fortificació d'Amposta en direcció a la ciutat amb alguna nova urgent per donar a conèixer, feia camí amb total tranquil·litat, gaudint en la imaginació del que sabia que hi podia trobar.

Quan una mica més tard vaig passar per davant del castell, vaig ignorar també, perquè no el vaig veure, el foc encès en senyal d'alarma que havia de córrer el riu de torre a torre per tots els *ribats* de l'Ebre. Jo, Ibn Mehzín, vaig continuar encara una mica fins que vaig arribar a una de les basses. Vaig fermar el cavall i vaig començar a acostar-m'hi disposat a veure desfilar la llum mentre observava les aus. Amagat entre canyes i bogues, les veia capbussar-se o emprendre el vol. I va ser el seu vol, aixecat de sobte per un crit, que va fer-me tornar al riu per saber què hi passava.

Davant meu, pel mig del corrent, vaig albirar un espectacle inèdit que vaig trigar a identificar. Veure-hi barques i embarcacions de tota mena era habitual. La pesca era una activitat diària que omplia el mercat d'anguiles, mújols o llamprees, i el comerç de tota classe de productes hi anava i venia amb normalitat. Fins i tot estàvem avesats a veure vaixells de guerra des que hi havien fet les drassanes. Però aquella mena

de vaixells estilitzats i lleugers no els havia vist mai. Tenien un codast alçat coronat amb el cap d'un drac, i a popa, la roda feia la mateixa forma i alçada, però amb una espiral encastada. I era un bell espectacle veure avançar les naus a cops de rem compassats, entrant i sortint de l'aigua per vèncer amb esforç el corrent del riu. Sense vent, la vela blanca i negra de franges amples, encara hissada, flamejava amb suavitat com una ala de garsa. Una filera d'escuts rodons de diversos colors col·locats sobre la borda i la figura d'un home ros amb la barba i els cabells llargs lligats i cobert amb una lluent cota d'armes impressionava el meu receptiu estat d'ànim. No vaig ser capaç d'identificar el que veia fins que em vaig adonar de les veus que venien del castell d'Amposta. Fou llavors que vaig veure els soldats armats corrent per la barbacana i l'alimara ben encesa. Alhora, els remes es van aturar i les naus es van acostar de seguida a la vora.

La paraula que havia sentit cridar no era altra que *madjus*. I evocava foc, sang, mort i destrucció.

No podeu recriminar-me que m'espantés. La visió dels senyals d'alarma a la torre i el record borrós d'un genet al galop vist de cua d'ull, l'allau de mots feréstecs que havia despertat en mi la paraula, l'aspecte terrible dels barbuts blancs que desembarcaven a la riba em van empènyer a cavalcar de nou i emprendre el retorn a la ciutat. Només fugia, encara que no sabia ben bé per què. En realitat, en aquell moment només fugia de la por.

Quan vaig arribar a les envistes de Turtuxa vaig veure com la gent es recollia a l'interior i la muralla era plena de soldats. La ciutat havia canviat els hàbits i tota activitat normal s'havia suspès, i mirades i gestos delataven preocupació. És sorprenent la facilitat amb què la vida es capgira. Artesans i comerciants suspenien la seva activitat i cercaven notícies que els tranquil·litzessin. Però ningú no sabia res, ningú no havia vist res. Tam-

poc els pagesos que havien abandonat els camps ni els comerciants de pas. Res, només una paraula repetida amb temor: *madjus*.

En la memòria viscuda, els fets es guarden en tota la seva riquesa; van acompanyats dels dubtes i les emocions amb què vam viure'ls i estan subjectes a les distorsions que sempre acompanyen el pas del temps. En la memòria apresada, en canvi, els fets han perdut la lluentor de la realitat i s'hi estiben com objectes sense llum, com si tinguessin la solidesa d'una enclusa; ja no són percebuts com fets vius i interpretables, que despertem emocions, sinó com a blocs de granit immutables. Va ser així, se'ns diu. I així ho aprenem i així ho desem en la memòria.

En la dels creients de l'*umma* del califat de Còrdova, del valiat de Turtuxa, a prop de la frontera superior de Xarq al-Àndalus, la paraula *madjus* era memòria apresada i remetia a la incursió dels homes del nord que va arrasar Sevilla després de saquejar les poblacions costaneres de Lisboa i Cadis a finals de setembre de 844. I després, notícies d'Oriola, Mallorca i un reguitzell que valia més oblidar. En l'imaginari que aquesta memòria ens havia construït, els vikings eren hordes de guerrers salvatges, cruels, animals sense sentiments. Que Al-là ens protegeixi d'aquests dimonis pagans adoradors de déus imaginaris.

Per sort, també remetia a la derrota que els vam infligir pocs mesos després comandats pel benaventurat Ibn Rustum, que els va fer fugir riu Guadalquivir avall després de causar-los gran mortaldat i fer decapitar quatre-cents presoners, els caps dels quals ordenà penjar de les palmeres. Així, teníem, doncs, l'ànim dividit entre la por i la confiança. Al cap i a la fi, per fers i bons guerrers que fossin, i ho eren (nosaltres mateixos els havíem tingut com a mercenaris algun cop per lluitar contra berbers i cristians), ja els havíem derrotat una vegada i la ciutat estava ben fortificada amb una muralla exterior, una que tancava la medina i una alcassaba amb un castell dalt del turó que

ens semblava inexpugnable. Però així i tot una victòria mai no esborra una derrota, ni la imatge d'una ciutat saquejada a sang i foc, ni que sigui en el pensament, s'oblida amb facilitat.

Mentre Turtuxa es preparava per a l'arribada dels homes del nord i enviava genets als poblats pròxims per alertar-los, ells desembarcaven amb ordre a escassos dos-cents metres d'una de les basses del marge dret del riu, encara prou lluny del castell d'Amposta.

Us preguntareu com podia saber jo que havien desembarcat si havia tornat cames ajudeu-me a la ciutat, i això us valora com a lectors. Permeteu-me, doncs, que abans de continuar us presenti Al-Masudrí, que adquireix ara un protagonisme que perdrà de seguida. Ell era a la bassa petita quan el va sorprendre l'arribada de les naus i el desembarcament dels vikings. És ell, qui, amagat, en fou testimoni cert. I no faig jo sinó reportar ara i aquí el que ell va explicar-me i després corroborà el mateix Aslak.

Al-Masudrí es dedicava com d'habitud a la seva indústria, que no era altra que el comerç de sangoneres extretes de les basses i estanys del lloc, molt apreciades pels metges cristians. I fou en aquesta honrada activitat que va veure arribar els guerrers forasters i els va espigar amagat entre senills i boves.

Deia que els homes del nord van desembarcar en ordre i abans de fer un pas es van armar i van formar. Duïen cotes de malla (després vaig saber que les havien guanyat lluitant per a l'emperador oriental), un casc cònic de ferro amb protecció nasal, els escuts rodons que portaven a la borda dels vaixells, espases, llances i destrals. I que també hi havia algunes dones així mateix armades, però jo no el vaig creure. Deia també que van acostar-se al castell i van estar-s'hi una bona estona quiets, en actitud resolta i desafiant, però tranquils, mostrant el seu po-

der i la seva determinació de ser allí, i que després van tornar al lloc on havien deixat els vaixells i van instal·lar un campament provisional. Van deixar les quatre embarcacions ben vigilades i només van descarregar el més imprescindible per a una descoberta. I assegurat el perímetre, una vintena d'homes ben armats van encaminar-se terra endins.

Al campament, els que havien quedat lliures de guàrdia plantaven les tendes i encenien els focs, i tres partides de caça formades per tres homes sortien en totes direccions mentre d'altres s'asseguraven amb cordes als arbres i entraven al riu per pescar amb una mena d'arpons semblants a les nostres reixagues, però amb menys puntes, segons li va semblar. I ja no va veure res més perquè aprofitant la seva activitat va anar-se'n allunyant ben a poc a poquet fins que va creure's prou estalvi per dirigir-se cap a la fortificació a buscar-hi refugi. I així degué ser, que en això hi ha poc marge per a les fantasies.

És ben sabut que la nostra percepció de la realitat es veu sovint pertorbada pels nervis, que actuen com una mena de filtre. La nostra major o menor impressionabilitat condiciona la manera en què allò que veiem o sentim és interpretat i categoritzat en el sistema de comprensions relacionades del nostre entorn. Sigui dit això per explicar que, si Al-Masudrí potser fou fidel en la descripció del desembarcament, fantasiejà sense mesura en descriure la figura del seu cap, que jo mateix havia vist dret a la proa del primer *snekke*, com ells anomenen aquests vaixells. El caçador de sangoneres, bé perquè estava impressionat, bé per donar-se una importància que no tenia la seva petita aventura, descriví el cap dels vikings com un gegant de mirada terrible i gestos fers; el carregà de ferro i li conferí una veuassa animal; li atribuï una llarga cabellera embullada i una espessa barba d'un ros fosc, com un lleó de l'Atles, i el cobrí de tatuatges bàrbars. I amb els anys, la seva narració es feu encara més èpica, contra l'evidència que tots ja havíem pogut constatar.

Aslak Kennet, el *jarl* dels vikings, en realitat era un home alt i fort, però ni era una figura extraordinària (nosaltres tenim homes així, també) ni era el més gran entre els seus. I pel que fa als tatuatges, no els hi vam poder veure fins que arribà l'estiu. I no eren tants ni tan terribles. Sigui tot dit en honor a la veritat.

Mentre jo cavalcava cap a la ciutat, la gent s'hi recollia, Al-Masudrí s'amagava, els soldats prenen posicions defensives a la muralla i els missatgers galopaven cap a les fortaleses veïnes d'Alcalà de Xivert, Peníscola, Ulldecona, Miravet, Tivissa i Mequinensa, al castell de la Suda es reunien el valí i els seus consellers i generals. Entre ells, el meu oncle Ibn al-Fakí, el de major comandament.

Si al carrer tot eren presses i pors, a l'alcassaba s'imposava la reflexió i la calma. La ciutat estava ben fortificada, tenia grans provisions i aigua en abundància per aguantar un setge llarg, com ja havíem pogut comprovar més d'un cop, i tropes suficients i ben foguejades en les ràtzies i escaramusses en terres de frontera amb els cristians. I després de deliberar s'imposà un criteri assenyat, com es podia esperar. A part de mantenir la vigilància i preparar la ciutat per a la defensa, calia abans que res informar-se de les intencions dels forasters i, sobretot, saber quants eren. Així que s'envià un grup de genets amb aquesta missió. Fins que no tornessin no s'havia de fer res més que mantenir-se alerta i proveir la ciutat.

A la sala del castell, tanmateix, tampoc s'havia oblidat el saqueig de Sevilla. Llavors, deien les cròniques, havien remuntat el Guadalquivir vuitanta embarcacions de tota mida amb milers de guerrers. Era clar que si l'expedició dels *madjus* era de mida semblant Turtuxa no podria resistir-se tota sola a un exèrcit d'aquestes dimensions. I en previsió s'enviaren missatgers a València i Saragossa.

A l'excitació va seguir la pau; una pau recelosa, però pau. Les notícies que arribaven d'Amposta, on s'havien instal·lat els soldats de reforç que hi havíem enviat, ben protegits per una muralla i un fossat, eren tranquil·litzadores i la ciutat va anar recuperant la normalitat amb una gran rapidesa. Sorpren la facilitat amb què ens acomodem a les circumstàncies tant en la pau com en la guerra. Amb la mateixa simplicitat amb què ens omplen el cor de basarda, hi convivim. Aquestes emocions són ràpides però de curta volada. I això demostra un cop més la nostra immensa capacitat d'adaptació per sobreviure i que és aquest, l'instint de supervivència, el més potent entre tots els nostres.

Els vikings eren un contingent menor, d'un centenar llarg d'homes i algunes dones amb quatre vaixells petits, uns *snekke* de disset metres d'eslora. Havien abandonat la riba dreta, on havien arribat, i s'havien instal·lat a l'esquerra, a tocar del riu, i construïen un campament circular amb palissada i una rasa a l'entorn. També havien tret dues embarcacions de l'aigua. Tot indicava que havien decidit romandre-hi algun temps, amb tota probabilitat per passar l'hivern. Llevat d'algunes incursions de saqueig pels petits masos i llogarets dispersos de la rodalia per proveir-se d'aliments, no mostraven cap intenció d'acostar-se gaire a la ciutat, ni pel riu ni per terra, ni d'enfrontar-se a les tropes que els vigilaven des del castell d'Amposta, a l'altra riba.

Turtuxa recobrà el pols amb els ulls ben oberts, això sí. Perquè si un centenar llarg d'homes no podien assaltar la ciutat, eren prou i massa per saquejar alqueries i petits nuclis de població. Al castell de la Suda, l'única ombra que hi sobrevolava era el dubte de si no serien l'avançada d'una flota nombrosa, i les torres de la Ràpita i d'Alfama sotjaven l'horitzó sense descans.

Com vam saber després, era una prevenció inútil. Ni llavors ni després fins avui va tornar a remuntar el riu cap nau com

aquelles. Els nostres temors, tan fonamentats com que Déu no té nom, eren, però, equivocats. No eren les seves armes ni els seus afanys de riqueses el que havíem de témer. Vam aprendre-ho molt tard.

Qui era Aslak Kennet?

Els curiosos no sempre es piquen els dits. Per sort, perquè a hores d'ara els tindria ben capolats. No. La curiositat és el que empeny el coneixement, encara que a voltes pugui donar algun disgust, sobretot en la joventut, quan no sempre ens acompanya la prudència i ens atabala la impaciència. Si no fos així, no hauria agafat el cavall i m'hauria acostat al camp d'aquells que havien estat batejats com els adoradors del foc pels qui entre nosaltres els havien conegut abans. Penseu que el mateix emir Abd al-Rahman II havia enviat Al-Ghazal, expert ambaixador a Constantinoble, a les terres dels nòrdics. Però m'estic desviant.

Deia que havia tornat a cavalcar riu avall amb la intenció d'espia-los. I ho vaig fer. Llavors ja havien passat unes trenta llunes de la seva arribada i ells i nosaltres vivíem mirant-nos de cua d'ull, però en una pau només enterbolida per les petites expedicions de saqueig per proveir-se i per l'assalt a petites naus que anaven riu amunt o avall, que si no perfecta, era acceptable.

El seu camp tenia un aspecte militar. De forma circular, estava protegit per una espessa palissada i envoltat per una rasa de més de tres metres d'ample i un metre i mig de fondària, que un canaló fins al riu mantenia entollada. A l'entorn, més enllà

d'una estacada esmolada, clavada obliquament a terra amenaçant enfora, havien talat els arbres i havien desbrossat els voltants, fins a una vintena de metres, convertint-los en una era. Era impossible acostar-s'hi sense ser vist.

Vaig apropar-m'hi tant com va semblar-me que podia fer-ho. Però els meus càlculs eren fruit de la ignorància. Així que no sorprendrà que us digui que ben aviat vaig acabar agenollat davant d'Aslak, que va tenir-me una estona fermat a un pal de bona mida clavat a terra i amb les mans lligades.

El campament tenia al bell mig una edificació rectangular d'una cinquantena de metres, que ells anomenaven *skali*, feta amb taulons de fusta sense desbastar sobre solera de pedra i amb un sostre alt en forma de quilla invertida, fet de canyís i recobert de bruc. Com vaig saber després, era on vivia Aslak amb una quinzena d'homes més. Hi havia altres edificacions més petites, algun corral amb animals que havien estat robats i quatre de cavalls, entre ells el meu.

El fred i la humitat em feien tremolar quan Herholf, la mà dreta d'Aslak com vaig saber després, em va venir a buscar i em va conduir a la seva presència dins de la casa gran. La llar de foc, al mig de l'estança, estava encesa i la seva lluentor i el núvol de fum que hi surava me la van fer de sobte acollidora. Tenia por? Molta. Ell estava assegut al fons en una mena de setial bast. No tenia l'aspecte de lleó de l'Atles amb què Al-Masudrí l'havia pintat. Duia el cabell pentinat i lligat en una cua i la barba curta a les galtes i llarga a la barbeta, lligada amb una petita trena. Tampoc la roba era la d'un bàrbar; la pell d'os amb què el caçador de sangoneres l'havia abrigat era només un vestit de llana fina amb una camisola al damunt, sota una armilla llarga de pell adobada i uns pantalons de cuir. Tenia un aspecte noble. Dret al seu costat s'havia situat Herholf, més petit i de cabell fosc mig rasurat, que lluïa un tatuatge estrany de formes lobulars al cantó afaitat del cap.

Altres guerrers seien o estaven mig ajaguts sobre les plataformes de fusta cobertes de mantes de llana que recorrien les parets on tenien penjades les armes. Llavors feu un gest i des de l'ombra aparegué un home que se m'acostà. Gran d'edat, segons els meus ulls de catorze anys, de pell més fosca que la meva, però de la nostra nació.

—Qui ets i què has vingut a fer aquí? —digué en la llengua d'al-Àndalus.

Vaig dir la veritat. Hi havia anat a espiar. Volia saber com eren, què feien.

—Però no m'envia ningú. És només curiositat.

No havia vist mai homes com ells i volia saber.

Era sincer. El temps esmola, aplanar, afebleix, rovellar o floreix l'interès per les coses i a poc a poc la saviesa es fa sobrerar, de la mateixa manera que desgasta, atrofia, inutilitza o agarrota el nostre cos i tot es redueix a les necessitats elementals i a l'ajut per satisfer-les, com els nadons; així es tanca el cicle de la vida tal com va començar. Llavors, però, jo era molt jove i tenia una inacabable curiositat, una set de coneixement que semblava no tenir final possible. Amb el meu mestre, l'Alcorà a banda, estudiava física, astronomia, geografia i, malgrat no ser ja habitual, geometria i gramàtica. Tot m'interessava. Com podia sostreure'm a la presència dels nòrdics?

El torsimany va traduir les meves respostes, que el capitost danès escoltava sense dir res. Impertorbable amb un somriure quiet, diríeu que com una talla de fusta si no hi hagués hagut aquells ulls d'un blau fosc com el dels gorgs que ignoraven l'espai, ignoraven els seus, ignoraven el torsimany i em miraven amb una lluentor tal que em semblava impossible apartar la mirada. No va parlar fins que vaig dir tot el que em semblava que havia de dir.

D'aquesta manera, a glops traslladats a la seva llengua per l'àrab, vaig explicar els meus orígens familiars i la meva afició

per la fauna i la flora. I en vaig fer una relació sumària, perquè em va semblar que agrairien conèixer millor el lloc on eren. Aus, peixos, mamífers, insectes, arbres, arbustos, plantes, fongs i bolets... Fins que va aturar-me amb la mà i va parlar (i ara he de recordar que la seva veu no era com el rugit d'una pantera, com havia exagerat Al-Masudrí, el de les sangoneres. Sols greu i potent.)

—Els espies, els decapitem, i el seu cos, el pengem pels peus d'un arbre —traduí l'esclau—. Dignes, per quina raó hauria de fer cap altra cosa amb algú com tu, que ve a recollir informació per destruir-me?

No hi havia cap pietat en la seva veu ni vaig veure el menor signe d'interès per la meva sort en cap d'ells. Per un moment vaig pensar que morir decapitat era molt millor que ser esquarterat, com havia sentit que feien. Vaig començar a resar. La seva immobilitat i la insistència perquè respongués, però, van donar-me una mica d'esperança.

—No he vingut a destruir ningú, jo. Només a saber. I puc ser el vostre guia. Conec bé aquesta terra —em vaig apressar a dir—. He navegat riu amunt fins a Saragossa i conec des de Morella fins a Siurana. També us puc ensenyar la meva llengua. I... —Un gest em feu callar. Digué alguna cosa que feu riure els altres i en acabat donà una ordre a l'esclau, que em feu posar dempeus i m'acostà al setial. I allí em lligà pel coll com si fos un gos.

Durant dos dies em van tenir lligat així, a l'esplanada durant el dia i a dins de la casa en vesprejar. Ningú no em va parlar. Ni jo em vaig atrevir a fer-ho. Tothom passava pel meu costat sense dir res, com si no hi fos. Els veia practicar amb les armes, ocupar-se de les feines diàries i sortir a caçar, a pescar o a saquejar, i tornar carregats. Ningú no em dedicava la menor atenció. Era menys que un mosquit. Al tercer dia l'esclau àrab va venir-me a buscar.

—Prepara't —va dir—, avui tindràs l'oportunitat de demostrar

si pots ser útil a Aslak. Aprofita-la. Potser no en tindràs cap altra. —Em va conduir fins a la palissada i allí em va tornar a lligar.

—Em dic Ibn Mehzín at-Turtuxí —vaig cridar.

L'esclau àrab, que s'havia allunyat fins a l'estable i posava els arreus als cavalls, va girar-se, em va mirar un moment i s'acostà.

—Ibn Mehzín, aquí encara no ets.

—Soc un esclau?

—No ho entens. No ets. Aslak decidirà i llavors seràs. Potser un esclau o potser un sacrifici als seus déus bàrbars. Qui sap si depèn de tu.

—I tu?

—El meu cas és diferent, a mi em van comprar a Constantinoble. Saps on és Constantinoble?

—Lluny, a l'altra punta del mar. El meu mestre diu que...

—No m'interessa el que diu el teu mestre. Aquí, no. I a tu ara tampoc. Fes el que et diguin i fes-ho bé. Només així tindràs alguna possibilitat de continuar viu.

No em fa vergonya confessar que després d'aquestes paraules dites amb to fred vaig posar-me a somicar en silenci, convençut que el meu destí estava marcat per l'esclavitud en el millor dels casos. Potser us estranyareu que no hagués plorat fins llavors. I és veritat que resulta sorprenent, però així fou. La immaduresa i la curiositat, i una confiança gratuïta que tot s'acabaria en pocs dies, em privaren de ser conscient de la meva situació. L'esclau àrab, amb la fredor de qui ha vist coses pitjors, me'n feu de cop.

Plorar, però, no em privà de prendre una resolució. Què volien de mi? No importava. Fos el que fos, era obligat sortir-ne airós. A casa ja em devien haver trobat a faltar i de segur que el meu oncle, el general amb qui vivia des de la mort dels pares, i el meu mestre havien començat a moure's. Però no hi podia confiar. Ningú no gosaria acostar-se al campament per compro-

var si hi era. Només jo era tan ruc! I encara que sabessin que hi era per la força, tampoc no hi hauria cap reacció. Jo era massa poca cosa per entrar en conflicte amb els *madjus*. Amb tota seguretat, el general pensava que la vida d'un jove imprudent no era un preu excessiu per mantenir la pau amb aquells diables, si com semblava només pretenien passar l'hivern a resguard i marxarien en entrar la primavera. I el mestre..., bé, ell no tenia cap força. Tot depenia de mi, doncs. Aquesta certesa m'enfortí i, amb la ferma resolució de fer-me valer, vaig eixugar-me les llàgrimes i vaig esperar.

Al cap de poc va ocupar l'esplanada un grup de diversos homes i dues dones armats amb espases i destrals de guerra i amb els escuts rodons a l'esquena. Al-Masudrí tenia raó. Hi havia dones guerreres. L'esclau àrab va treure els cavalls guarnits per portar càrrega. Aslak es posà al davant d'aquella trentena de guerrers. Van abaixar la palissada sobre la rasa i vam sortir del camp en direcció a les serres de l'est. Era clar que havien explorat la zona i evitaven endinsar-se en les zones enaiguades. Vam seguir el marge del riu en direcció a Turtuxa fins que vam sortir a terres seques i vam prendre el camí a Al-Daya i ens vam apartar del riu. Va ser llavors que Aslak feu que s'acostés l'esclau àrab. Li digué alguna cosa sense deixar de caminar i ell m'ho traduí.

Déu és gran. De tot el que podia voler de mi i que jo no hauria pogut satisfer mai dels mais, no em demanà res. En sentir-li dir el que volia el nòrdic, s'il·luminà el meu esperit. Ja veieu si era fàcil d'acontentar-lo, perquè al cap i a la fi jo seguia lligat pel coll. Aslak volia que el conduís on hi haguessin ruscs d'abelles. Després vaig saber que ells usaven la mel per preparar una beguda alcohòlica anomenada aigumel. Reviscolat de cop per la facilitat amb què podria satisfer el capitost, vaig apresar-me a guiar-lo. Sabia on anar. Entre nosaltres tenia fama ben merescuda la mel de romer de les serres properes de Cardó i del

Boix. I alguna vegada hi havia anat amb el meu mestre per tal de veure l'art d'obtenir menja tan dolça i profitosa d'uns petits insectes endimoniadament irascibles. Animat per tanta fortuna, vaig posar-me al capdavant i vaig orientar el pas del grup.

Després d'algunes hores de marxa a bon pas per la serra, albiràrem sobre un tossal les arnes que buscàvem. Els homes van començar a embolicar-les amb mantes i a carregar-les als cavalls. I així vam continuar fent fins que no en podíem portar més, carregats els cavalls i ells mateixos com a rucs. I jo.

Pensareu, com jo mateix llavors, que els vikings havien de ser molt golafres i encara més amics que nosaltres dels dolços. I ho eren, puc donar-ne provat testimoni, que no es van fer pregar mai per assaborir els nostres pastissos de carabassa o les petites delícies d'arrop. Però us equivocareu. Això, tanmateix, ja ho explicaré més endavant si tinc forces, tot i que ja us n'he avançat bon tros.

He omès per pietat i perquè em desplauen les escenes de sang, els detalls de la mort de dos fidels insensats que van voler salvar algun rusc del pillatge. Més els hauria valgut quedar-se a l'ombra d'una alzina. Em resulta incomprendible que algú comprometís la seva vida per un bé menor, en tot cas substituïble.

Si Aslak havia pres alguna decisió sobre mi no ho vaig saber fins dos dies després, durant els quals vaig acompanyar-los a saquejar un parell d'alqueries poc protegides d'Al-Daya i en vaig tornar carregat de blat i sal.

Si reporto aquests fets insignificants és només per ser fidel a la veritat, que els nostres cronistes no sempre subjecten la seva fantasia, i algun arriba a dir que els nòrdics canten de manera horrible, com gossos salvatges, i jo puc assegurar per pròpia oïda que no és veritat. En general canten com tots els que he sentit, i alguns, molt bé, com entre nosaltres. Tampoc beuen fent servir els cranis dels seus enemics o devoren els infants. És mentida. Mireu: de camí a la primera alqueria vaig demanar a

Aslak que em deixés avançar-me. No fou gens fàcil convèncer l'esclau que li ho digués: l'àrab temia fer-lo enfadar i pagar ell l'enuig. No puc discutir les seves raons; ell el coneixia millor que jo. Però jo sabia que el que anava a dir-li seria del seu interès, a poc viu que fos. I no em semblava cap talòs, la veritat. Al final, després de molt insistir, va traduir les meves paraules.

—Per què? —Va mirar-me.

—Perquè així, avisats a temps, poden allunyar-se i salvar la vida —traduí l'esclau.

—I per què hauria de voler una cosa així? —Ho havia dit amb una expressió que em donà confiança, com si ell ja sabés la resposta i, de fet, aprovés la meva iniciativa.

—Perquè quin benefici podeu treure de matar-los i arrasar casa seva, prendre'ls vida i hisenda? Si salven vida i alqueria, i no els ho preneu tot, de manera que puguin seguir vivint aquí, podreu tornar-hi més endavant. Per què hauríeu de deixar sec el pou si voleu seguir travessant aquest desert?

Aslak s'aturà i es posà davant meu, gairebé a tocar. Vaig aixecar el cap per mirar-lo i per primera vegada vaig veure l'amulet que duia penjat al coll, al costat del petit martell de Thor que portaven quasi tots: una forma arborescent de metall amb marques d'un alfabet desconegut. La visió fou massa ràpida per estar-ne prou segur. Des d'aquella posició, amb el sol a l'esquena, la seva figura era imponent.

—I per què hauria de voler tornar-hi?

En aquell moment, jo, Ibn Mehzín at-Turtuxí, un jove estudiant de catorze anys ignorant i curiós i atrevit, no coneixia els plans del nòrdic i no els vaig saber fins més tard, quan ja no anava lligat pel coll. Però no ens avancem i deixem que l'aigua corri mansa per la seva llera. Ja ho explicaré.

L'esclau àrab traduí la meva resposta.

—No hauríeu aixecat i fortificat un campament com el que heu fet a la vora de l'Ebre, ni faríeu corrals, prendríeu ruscs,

ni hauríeu tret les naus del riu si no penséssiu estar-hi algun temps. I... —No em deixà acabar.

—El petit home blau té ulls per veure-hi —digué sense adreçar-se a ningú—. Ves-hi —afegí després d'una pausa—. I afanya't, no volem esperar.

Vaig arrencar a córrer. Estava convençut que el danès havia enviat rere meu alguns homes, però quan vaig aturar-me per recuperar l'alè no vaig veure ningú. Tot i així, m'hauria deixat tallar la mà que hi eren. Pura innocència. Avui sé que no em venia ningú al darrere. Per què havia de fer-me seguir? Quin perill era jo? Quin, els pagesos de l'alqueria? La ignorància ho desenfoca tot, aquesta és la veritat que s'aprèn amb els anys. Aslak em posava a prova.

Vaig fer que abandonessin l'alqueria i es refugiessin a la serra i vaig tornar.

Aslak la saquejà, però hi deixà eines i aliments i no la cremà.

Un fet així va córrer com l'aigua per les torrenteres i aviat ho sabé tothom. I tothom respirà alleujat. Els nòrdics no havien vingut per lluitar a sang i foc. Eren només una sangonera més de les moltes que escuraven la vida i els béns dels fidels del valiat.

¿Com havia pogut Aslak imposar aquesta voluntat a la seva host de guerrers temibles, acostumats a la terra cremada? Ell no era noble, sinó fill d'un modest granger. Si era el seu cabdill i tots els reconeixien com el seu *jarl* era per la seva vàlua com a guerrer; als setze anys s'havia guanyat en combat el primer braçalet de coure, que lluia orgullós al braç. Però sobretot era perquè el reconeixien com el que el seu déu Thor havia escollit, amb un senyal tan explícit que ningú no havia gosat mai discutir.

Als vint-i-cinc anys, Aslak, amb els seus, després d'un llarg periple que l'havia dut des del Bàltic a la mar Negra, lluitava

com a mercenari al servei de l'emperador de Constantinoble. Després d'una llarga i cruenta batalla contra els turcs, Aslak i els seus celebraven la victòria al mateix camp de batalla sota una tempesta violenta, enardits per l'esforç, la sang i els trons; llavors un llamp va fulminar-lo davant de tots. Quan les tropes es van retirar cap a la ciutat, Aslak quedà abandonat entre els morts. Però tres dies després van veure'l arribar al seu campament. Duia l'esquena marcada amb un enorme dibuix sanguini en forma de falguera. El déu del tro i del llamp l'havia elegit.